

บอกไฟหมื่น

บอกไฟคือกระบอกบรรจุไฟ คนล้านนาเห็นเป็นกระบอกจึงเรียกบอกไฟ ไทยสยามเห็นเป็นบ้องเรียกว่าบ้องไฟ คนอีสานอาจเห็นเป็นบั้งเลยเรียกบั้งไฟ

บอกไฟคือกระบอกบรรจุไฟแล่นขึ้นฟ้า แต่ที่เห็นด้วยตาเวลากลางวันเห็นคว้นมากกว่าไฟแสงไฟในเวลากลางวันสู้แสงตะวันไม่ได้ ถูกข่มหายไป เหมือนกันกับกลางคืน คว้นไฟถูกความมืดของกลางคืนข่มจึงมองไม่เห็น

ของที่มองไม่เห็น ไม่น่ว่าจะไม่มี

ผีที่มองไม่เห็น ไม่น่ว่าจะไม่มี

ไม่คิดจะมาชักชวนใครให้กลัวผีหรือกนะ คนล้านนาแต่ก่อนแยกออกระหว่างกลัวผีกับยำผี ยำตัวนี้ไม่ใช่บู๊บูยา หรือต้มยำทำแกง ถ้ายำที่หมายถึงต้มยำ จะออกเสียงยอขึ้นจมูก แต่ยำที่หมายถึงเคารพยำเกรง จะออกเสียงยอทางปาก

ท้อยำผี บดลิ้นผี

แปลว่าให้ยำแยงเกรงใจผี อย่าประมาทดูแลนผี

บอกไฟหมื่นมีส่วนเกี่ยวข้องกับผีอยู่บ้าง คำว่าหมื่นเป็นคำบอกน้ำหนัก ไม่ใช่คำบอกราคา หมื่นอะไร หมื่นกิโหลหรือ ไม่ใช่ แต่หมื่นอะไรก็ยังไม่ชัดเจน พบคำนี้ในเอกสารโบราณอยู่บ้าง เช่นว่า ถ้าจะเอาหินมาทำสิมา ให้เลือกเอาก่อนที่มีน้ำหนักหมื่นขึ้นไปเป็นต้น

ปวงปราชญ์ราชครูท่านว่า น้ำหนักหมื่นมีค่าประมาณ 12 กิโลกรัม

นอกจากบอกไฟหมื่น ยังมีบอกไฟแสน แต่โอกาสได้เห็นมีน้อยมากสมัยนี้ เคยได้ยินเรื่องเล่ามาแล้วว่าบอกไฟแสนครุบาคันธา ขึ้นไปกว่นฟ้าส่งเสียงอ้ออึงถึงวันกับคืน คงไปรบกวนเมฆฟ้าทำฝนจนปั่นป่วนระมั่ง เทวดาทั้งหลายอาจตกอกตกใจว่าอะไรหาขึ้นมาอาละวาด จะว่าลวงหรือพญานาคก็ใช่ที่เพราะมันที่ ๑ หรือว่าจะเป็นสะพานของขุนหลวงวิรังคะที่พุ่งไปหานางจามเทวี เมืองทริภุญชัย สรุปเอาว่าบอกไฟแสนก่อความเป็นปกติให้ผิดปกติ ก็เลยไม่ค่อยมีใครทำในท้องถิ่นล้านนา

อันนี้ว่าเฉพาะล้านนา ไม่ลวงล้ากำเกินไปถึงล้านช้าง

บอกไฟหมื่นมักจะถูกกันระหว่างเดือน 8 ถึงเดือน 9 ตกราวเดือนมิถุนายน มีคติเกี่ยวกับฟ้าฝนชลเมษอยู่ด้วย คือมักจุดเพื่อขอฝน แต่คนผู้รู้ท่านว่าจุดเป็นพุทธบูชา อันนี้ตัวคำพรเองว่าน่าจะเป็นการกลบลบกลืนคติดั้งเดิมของฝ่ายพุทธ หลายสิ่งหลายอย่างในคติผีถูกดัดแปลงให้เป็นคติพุทธ เพราะถึงอย่างไร ๑ ก็ยังมองเห็นว่าบอกไฟหมื่นเกี่ยวข้องกับผี ดูที่ล้านนาอาจไม่ชัด แต่ดูที่ล้านช้างจะชัด เพราะเขาจุดบูชาพญาคังคาก ที่รบนชะพญาถนถน แล้วปลดปล่อยฟ้าฝนชลเมษที่ถูกกักขังไว้ให้ตกลงมา

การจุดบอกไฟหมื่นหาจุดได้ยากแล้วสมัยนี้ ต้องไปไกล ๑ พื้นที่ป่าเขาที่ไม่มีบ้านคน จะจุดแถบ

ซานเมืองไม่ได้เพราะบ้านถ้ำที่เต็ม จุดขึ้นไป ตอนตกลงมามันจะปักหัวที่มลง ตกใส่หลังคา หลังคาที่ทะลุ ก็เลยไปจุดไกล ๆ ยังเขตดองตอยไม่ค่อยมีบ้านคน

บอกไฟหมื่นที่เอารูปมาให้ดูนี้จุดที่บ้านเมืองกะ ตำบลสะลง อำเภอมะริม จังหวัดเชียงใหม่ บ้านเมืองกะว่ากันว่าเป็นบ้านเป็นเมืองของขุนหลวงวิรังคะ อันนี้เขียนแบบบาลี แต่คนพื้นเมือง ไม่มีใครเรียกชื่อนี้ เรียกว่าขุนหลวงป่าลังกะกันทั้งนั้น เมืองกะคือเมืองของขุนหลวงป่าลังกะ ไว้วันหลังจะหาเรื่องมาเล่าให้ฟัง

บอกไฟหมื่นวันนี้ หลายอย่างเปลี่ยนไป แต่ก่อนแต่เดิม ใช้กระบอกไม้ไผ่บรรจุเผาหรือดินปืน แต่วันนี้ใช้ท่อเหล็กบรรจุก๊าซ

แต่ก่อนแต่เดิม จะจุดบอกไฟหมื่นแต่ละที เป็นเรื่องยิ่งใหญ่ จุดจ้อรอกอยแรมเดือน เตี้ยวนี้ ตุกร้อย ๆ คงมีเรื่องอื่นที่น่าตื่นเต้นมากกว่า เช่นว่าคาราวัยรุ่นจะมาโชว์ตัวงานโอดอย

หลายอย่างเปลี่ยนแปลงไป ไม่มีอะไรคงที่ สำคัญแต่ว่าถ้าเปลี่ยนแล้วควรจะต้องดีขึ้น ไม่ใช่เลวลง

